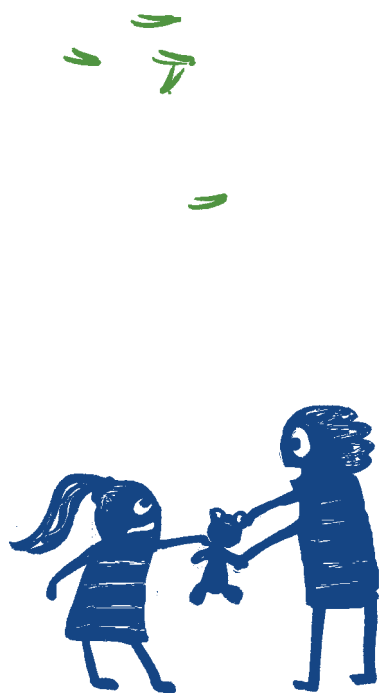

Hry a místa, která nabízejí víc

V předchozí části průvodce jste měli možnost vybrat hru nebo činnost venku podle toho, jakou skupinu vrozených potřeb naplňuje. Možná se vám ale krade na mysl otázka: Co když je dětí víc a každé je úplně jiné? Může je vůbec bavit stejná hra?

Ano, je docela dobře možné, že se vám v rodině sešly různé typy dětí – každé má jinou „sadu“ vrozených potřeb. O rodičích ani nemluvě. Pak může výprava celé rodiny do lesa vypadat třeba takto:

Všichni společně odpočívají na pasece, ale idylka to není. Lukáš s Julíí se přetahují o plyšáka a David říká, že se nudí. Co je na chvíli nějak zabavit a přivést na jiné myšlenky? Tatínek tedy vymyslí hru: „Je tu dost kamenů, budeme z nich stavět věže. Soutěž na deset minut – kdo postaví nejvyšší? Tři, dva, jedna, start!“ David se hned pustí do práce a při běhání po okolí a nošení velkých balvanů vypadá spokojeně. Lukáše hra baví jen do chvíle, kdy mu věž spadne a on se začne vztekat, protože „už nemůže stihnout postavit novou a vyhrát“. Dobře míněná rada, že si má vybírat hranatější kameny, ho neuklidní. Julie postaví na sebe dva kameny a pak kolem nich začne hopsat s plyšákem. Když ji tatínek povzbudí k další práci slovy „musíš se snažit a určitě postavíš velkou věž“, pokračuje ve stavění kamenů, ale zjevně bez zájmu. Po deseti minutách je soutěž ukončena. Bohužel se zdá, že to ani zdaleka nebavilo všechny a nálada není o moc lepší.

Znamená to, že pokud mají děti jiné vrozené potřeby, nikdy nemůžeme uspokojit všechny? Že je to venku prostě nebude bavit všechny současně? To určitě ne. Cílem této kapitoly je ukázat, že když budeme k vrozeným potřebám citliví, to, že je každý úplně jiný, vůbec nemusí být překážkou. Klidně si můžeme užít společnou činnost nebo společné místo a přitom bude každý moct naplňovat své vrozené potřeby.

Inspiraci vám mohou poskytnout následující nápady.

Domeček na přání

Stavění domečků pro skřítky zná asi každý. Co kdyby ale tentokrát měli skřítkci speciální přání? Třeba seznam toho, co by v domečku chtěli mít. Dostatečně rozmanité „zadání“ pomůže nalákat a zapojit do hry různé typy dětí, objeví se nové výzvy a stavění snáze zaujme i toho, kdo by jinak těžko hledal inspiraci.

Zatímco některé děti ocení, že mají „jasné zadání“ a mohou skřítkům plnit konkrétní přání, jiné rády přichází s vlastními nápady. Je dobré nechat ve hře dostatek volnosti. Můžete třeba do seznamu přání doplnit méně určité věci, jako například „překvapení“.

Jak na to? Můžete připravit dopis, ve kterém skřítkci dětem popíší, co by ve svém vysněném domečku chtěli mít. Nebo si děti mohou připravit takové „seznamy přání“ navzájem. Pokud chcete zapojit různé typy dětí, zkuste udělat „zadání“ co nejrozmanitější:

Někoho zaujmou náročnější konstrukční výzvy, jako třeba postavit rozhlednu, balkon, most, výtah...

Některé děti rády v okolí hledají konkrétní věci, bude je bavit třeba shánět sbírku hezkých kamínků, březovou kůru na střechu nebo různé druhy mechů do mechového záhonku.

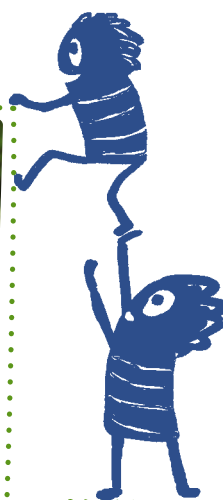
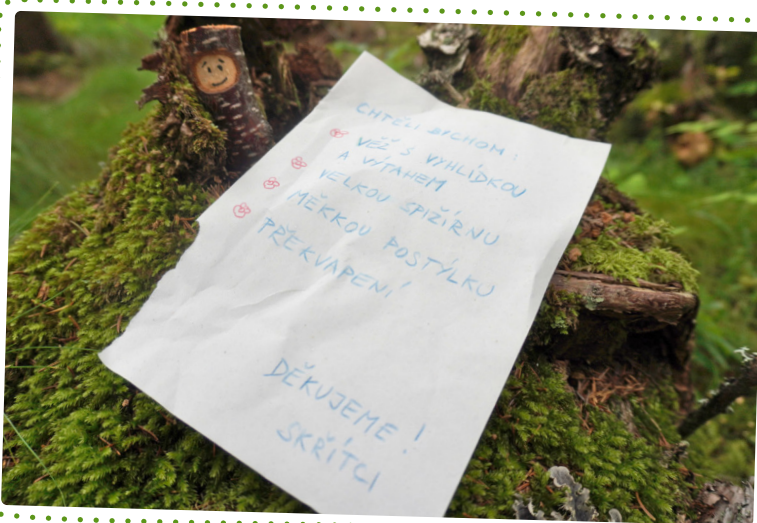
Jiné děti rády pečují o skřítky nebo vylepšují domeček po estetické stránce, může je bavit vyrábět ozdoby, hezky nastrojit jídelní stůl či rovnou připravit skřítkům hostinu.

Dětská fantazie si jistě snadno poradí s „klasickými“ i méně obvyklými objednávkami. Skřítkci možná budou chtít zahrádku, možná bazén, nebo postel s nebesy, vanu, trampolínu, tobogán, venkovní gril, skleník, malé hospodářství... a jistě

přijdete s dalšími vlastními nápady. Je ale lepší vybrat přání jen pár... aby se děti necítily pod tlakem, „co všechno musí zvládnout postavit“.

A samozřejmě není potřeba do dětské hry nijak zasahovat, ani kontrolovat a hodnotit, co nakonec děti postaví či nepostaví. Skřítkčí přání slouží jen jako pozvání do hry a nejdůležitější je, aby si ji děti užily – po svém.

Na závěr můžete nechat skřítky ve vysněném domečku zabydlet, děti mohou uspořádat komentovanou prohlídku nebo kolaudační párty. Nebo naopak připravený domeček tiše opustit a rozvíjet představy, jak asi skřítkci vypadají a co budou říkat, až dům objeví.

Osm divů bláta

Mami, můžeme se zašpinit? Řekněte ano a budou se dít divy. Hry s blátem patřily k dětství už od nepaměti, jeho možnosti jsou téměř nekonečné. Nabízí tolik různých druhů zábavy, že si v něm každý může najít to, co právě jemu vyhovuje a co naplňuje jeho vrozené potřeby.

Bláto je prostě skvělé! Umožňuje třeba:

objevovat hmotu jako takovou, zkoumat její vlastnosti, pouštět se do konstrukčních výzev, dělat experimenty...

zapojit do hry fantazii, péct blátivé koláče, míchat polévky a kouzelné lektvary, vytvářet blátivé krajiny...

využít netradiční materiál k oblíbeným činnostem, modelovat, sochat, vyrábět jako z keramiky, kreslit...

pořádně řídit, čvachtat, cákat, vypustit přebytek energie...

cítit spojení se zemí, přírodou, zapojit všechny smysly, objevovat život...

Hlína není špína! Kdo ví, možná máte doma budoucího pedologa.

Možná vás čeká více práce s praním a uklízením, ale dětství je jen jednou, tak proč si nedopřát legraci navíc! A třeba vás nakonec bahnění bude bavit stejně jako vaše děti.

Máme pro vás osm tipů, jak si s blátem začít, od decentního seznámení až po bahenní koupele. Nakolik se s blátem zapletete, to už je na vás a hlavně na vašich dětech.

1) Malování blátem

Stačí klacík, kelímek tekutého bláta a můžete se pustit do malování. Jde to i bez papíru, malujte na dlažbu, na dřevěnou desku nebo starou paletu. Na pomoc si můžete vzít i velký štětec nebo košťátko. Obrazce budou nádherné a s prvním deštěm se samy uklidí.

Kdo se nebojí umazat si ruce, může se pustit do „razítkování“.

Otisky rukou nebo nohou vytvářejí impozantní kompozice.

A co různé odstíny? Jistě, na výpravách můžete nasbírat různé typy půd (černozem, hnědozem, jílovité půdy, železité...), pak je jen dát do vhodných nádob, smíchat s vodou – a máte vodovky.

2) Stromové sochy

Ozdobte stromy na zahradě, v lese či parku. Stačí nádoba, hlína (nejlépe s trochou jílu, ale není to nutné), voda a fantazie.

Do kbelíku, lavoru či misky naberte hlínu, přidejte vodu, vše smíchejte, až vám vznikne husté „těsto“ podobné keramické hlíně. Pokud se vám těsto podaří, máte vše připraveno a můžete tvořit: obličejy, hlavy zvířat nebo jakékoli jiné reliéfy

na kmenech stromů (bláto lépe drží na kmenech s drsnější kůrou). Vymodelovanou sochu můžete dotvořit přírodninami (přidejte vousy, vlasy). Zábava je veliká. Nejen z tvoření, ale i z přípravy materiálu a pocitu bahna mezi prsty. Pokud budou následující dny bez deště, může socha pěkně vyschnout a vy (i další kolemjdoucí) se z ní můžete radovat velmi dlouho.

3) Zařídte si „blátivou kuchyň“

Vážně to není nic složitého. Stihnete ji sestavit během chvilky a nemusí vás to stát ani korunu. Když se poohlédnete po zahradě, ve sklepě nebo na půdě, určitě najdete nějaký vhodný

Ke zdobení a „dochucování“ se hodí sezónní zahradní květiny, bylinky, kamínky.

materiál a nástroje. Postačí stará skříňka nebo pár prken a cihel, nepoužívaný hrnec, talíř, naběračka, hračky z pískoviště – a máte kuchyň jako z katalogu. Pak už jen přístup k vodě, kbelík s hlinou, případně i pískem, jedna větší nádoba na míchání bláta a vše ostatní už nechte na dětech. Dlouhé hodiny o nich nebudete vědět a ony se budou rozvíjet, žasnout, bádát, objevovat, tvořit, radovat se...

Malí kuchtíci mohou třeba připravit hostinu na bahenní párty. Mohou uvařit polévku, omáčku, upéct blátěný dort, muffiny, kuličky...

4) Stavby z hlíny nejsou pro bábovky

Vyzkoušejte si, jak se staví z bláta. Zkombinujte bláto s klacíky a postavte bunkr, domeček pro skřítky, stáj pro koníky nebo mini město. Kdo má odvalu pustit se do větších staveb, bude potřebovat hliněné cihly. Výroba je jednoduchá, do plastových krabiček napěchujte bláto, zbytek zařídí slunce, které cihly řádně vysuší. Suchá hliněná cihla se vyklopí z krabičky jako bábovička. Nebo se pusťte do náročnější VEPŘOVICE. V nádobě propracujte hlinu a slámu (případně suchou trávu). Směs nactpěte do tetrapakových krabic od mléka nebo džusu, kterým předem ustrihnete vrchní stěnu. Opět nechejte cihly na slunci vysušit a získáte opravdu pevné cihly na pořádnou stavbu. Malí stavitelé se většinou nestačí divit, kolik je třeba cihel na jeden malý domeček.

Pokud chcete mít „lávu“ barevnou, smíchejte nejdřív sodu s trochou potravinářského barviva.

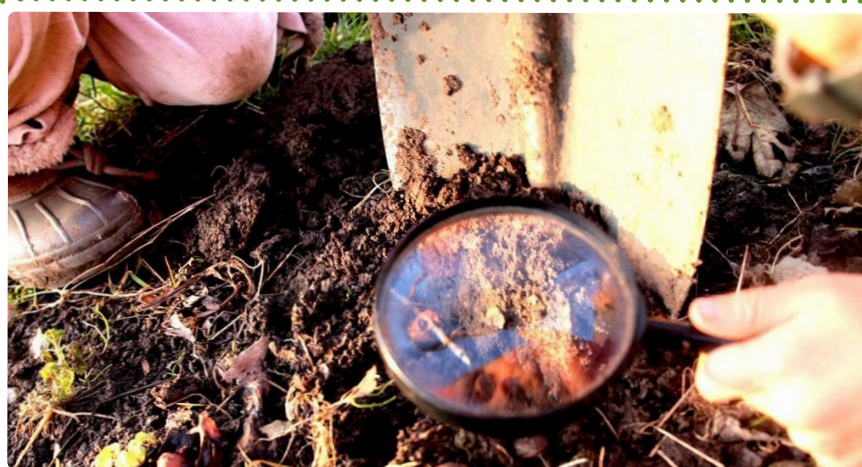
5) Bahenní sopka

Efektní vědecký pokus, který děti zaručeně ohromí, zařídí domácí pomocníci soda a ocet. Jako jádro sopky dobře poslouží PET lahev, nasypte do ní sodu na praní nebo jedlou sodu. PETku zašroubujte a kolem ní postavte kráter sopky, pak nádobu otevřete a přidejte ocet. Vytékající bublající „láva“ je zážitek, který si musí prožít každý malý vědec.

6) Hodina biologie

V hlíně to žije! Jarní zahradní práce jsou ideální příležitostí, jak dětem představit žížaly a další půdní živočichy. Stačí obrátit vlhkou hroudu hlíny a otevře se vám tajný podzemní život plný neuvěřitelných tvorů. Chce to jen dobrou lupu a čas na pozorování.

7) Bereme louže, krtince i oranici

Nemáte doma zahradu nebo vhodné prostředí pro řádění s blátem? Vydejte se za ním do přírody, ideálně po dešti. Hurá do kaluží! Doporučujeme vybrat si místo, které znáte. Víte, co je na cestě, a dokážete odhadnout, co je na dně kaluží (žádný nebezpečný a toxický materiál). Také je dobré obléknout děti do nepromokavého oblečení a mít to blízko domů na převlečení. Zmapujte si, kde v okolí řádí krtek. Krtince jsou výborným zdrojem kypré hlíny pro tvoření.

A co přímo moře bahna? Vypustte děti na čerstvě zorané pole. Jejich představivost a příběhy vám vezmou dech. Na kousku oranice budou chvíli hledat poklad, pak se stanou lachtany v moři a nakonec zatančí kluzký balet.

8) Blátoviště je jiné pískoviště

Patříte mezi opravdové fanoušky bláta? Na pískovišti to děti nebaví? Zařídte si blátoviště. Stačí 2 × 2 metry prostoru na zahradě. Vymezené místo zryjte a hlínu promíchejte s pískem v poměru 1/3 písku a 2/3 hlíny. Děti si užijí bahnění dosyta.

Tipy na výbavu a doplňky, které rozvinou hry na blátovišti:

- kuchyňské nádobí: hrnce, pánevky, misky, pekáče, pečicí plechy
- kuchyňské náčiní: vařečky, příbory, obracečky, formičky, sítko
- plastové krabičky, kelímky
- hračky z pískoviště
- plastová zvířátka, dinosauri
- autička
- přírodní materiály: kamínky, šišky, klacčky
- zahradní nářadí

? Jak se odbahnit?

Na konci radovánek stačí dobrodruhy svléknout a pogumované oblečení jen vymáchat. Než dáte silně zabahněné oblečení do pračky, osprchujte z něj bláto hadicí na zahradě. Další možnost je nechat oblečení uschnout a ztvrdlé bláto oklepat nebo odstranit kartáčem. Totéž platí pro boty.

Krmítko

Už máte krmítko? Ne? Z plánování, stavby a starání se o něj se může stát skvělý společný projekt, do kterého se mohou zapojit různé typy dětí (i dospělých). Činnosti spojené s krmítkem jsou různé, každého může bavit něco trochu jiného a každý se může uplatnit v jiné fázi projektu. Uvidíte, že když nebudete na nikoho tlačit, bude projekt bavit celou rodinu.

1. Výběr místa

Nejprve je třeba zmapovat a prodiskutovat, kde je možné krmítko mít, a z možností vybrat tu nejvhodnější. Ideální je, když je na krmítko vidět z okna (lze ho umístit i přímo za okno, pokud to bude pro ptáky bezpečné – viz níže). Zapojí-li se děti už do této fáze rozhodování, zvýší se u nich motivace pro další práci i pozorování. Při umísťování krmítka je důležité myslet na bezpečnost před kočkami a jinými šelmami – umístit krmítko dostatečně daleko od kmene a velkých větví, vysoko nad zem atd.

2. Plán krmítka

Když je jasné, kde bude krmítko umístěno, dá se pak snadněji rozhodnout, jaký typ krmítka to bude. Různé materiály a typy konstrukce opět prodiskutujte s dětmi.

Nemůžete vybrat nejvhodnější variantu? Pokud postavíte více typů krmítek, můžete následně porovnávat jejich funkčnost a návštěvnost.

Vymýšlet různé varianty vzhledu a umístění krmítka, vybírat tu nejlepší, přicházet s vlastními nápady, to vše může zaujmout děti s potřebami rozumět a prověřovat, kompetentnosti a zdokonalování (ale i jiné). Zkuste jim nechat dostatek svobody v rozhodování i zkoušení. I když se ne vše povede napoprvé.

Je lepší pracovat s materiálem, který není příliš drahý nebo vzácný, připravit si ho raději víc a nechat děti co nejvíc samostatně zkoušet. Ocení to především děti s potřebou svobody a okamžitého dopadu (ale i jiné). Nepovedlo se prkýnko správně uříznout? Nevadí, povede se příště – chybami se člověk učí.

Když se děti mohou zapojit do rozhodování, cítí, že projekt je i jejich, a jsou mnohem motivovanější.

Pro zjišťování různých variant krmítek můžete využít internet nebo zmapovat okolí a porovnat typy krmítek, které objevíte třeba při cestě ze školy/školky nebo při procházce po okolí. Můžete si doma také nakreslit vlastní návrhy a plánky – nevadí, že nebudou dokonalé, jde o to děti motivovat a podpořit v přemýšlení.

Společně pak vyberte nejvhodnější (a reálnou) možnost pro vás. Preferujte přírodní materiály a vlastní výrobu.

3. Shánění materiálu

Pokud je to možné, můžete vhodný materiál na stavbu nasbírat přímo v okolí. Pokud ne, domluvte se s dětmi, kde bude možné materiál sehnat (např. kokosové ořechy, zbytky prken, starý květináč atd.). Je skvělé, když se děti podílejí na shánění a výběru co nejvíc: hledat materiál v lese, jít do železářství koupit hřebíky, poprosit souseda o pár přebytečných prkýnek, vybírat v obchodě nejlepší kokos – to vše může být zážitek.

4. Krmivo a odhad

Doporučujeme hned při plánování společně probrat i to, čím je vhodné ptáky krmit (např. slunečnice, proso, mák, vločky, červená čočka, jablka, lojové koule atd.). Můžete si vhodné krmivo i sepsat nebo nakreslit. Naplánujte, kde ho získáte a kdo bude kontrolovat a doplňovat prázdná krmítka. Je skvělé si s dětmi zalistovat atlasem ptáků, prohlédnout si obrázky a povídat si o tom, čím se který druh živí a jací ptáci budou na krmítko pravděpodobně létat. Můžeme si i zaznamenat svůj odhad.

5. Stavba

Vyrábění je často velmi lákavé pro většinu dětí. Zkuste zapojit každého, kdo má zájem – i ti nejmenší mohou jistě pomoci, aspoň symbolicky.

Samotná stavba krmítka nabízí mnoho různých úkolů a rolí. Bude například potřeba podle plánu pečlivě rozměřit a označit jednotlivé díly, nařezat je, případně zabrousit uřezané kusy, mezi pracemi se pravděpodobně objeví i nějaké vrtání, stloukání nebo lepení, možná budete chtít krmítko nějak ozdobit a určitě také připravit závěsný systém. Pokud se děti zvládnou domluvit a role a úkoly si rozdělit tak, aby vyhovovaly všem, můžete to směle nechat na nich.

6. Umístění a krmení

Máte-li k dispozici dalekohledy a atlasy ptáků, bude pro děti pozorování ještě přitažlivější.

Hotové krmítko umístěte venku na předem vybrané místo. Pak už stačí jen zkontrolovat pevnost a bezpečnost, nasypat krmení a pozorovat z dostatečné vzdálenosti první opeřené návštěvníky. Ale nezapomínejte, pokud se neobjeví hned: ptákům někdy pár dní trvá, než krmítko objeví a zvyknou si ho navštěvovat. Mezitím si můžete zahrát pačací hry a na návštěvníky se pořádně naladit.

7. Ptačí hry

Mít třípatrové krmítko, nalákat ptáka Ohniváka, duhového kolibříka nebo rodinku mořských orlů? Je možné, že děti měly představy, které v praxi nešly zrealizovat. Teď mohou dostat příležitost – ve hře je totiž možné všechno.

1

Ptačí divadlo

Namalujte na tvrdší papír obrázky ptáků nebo si vybarvěte vytištěné černobílé obrázky z [pracovního listu](#). Pak stačí jen vystříhnout, nalepit na klacík a malí herci jsou na světě.

4

Ptačí masky

Vyrobte si ptačí masky. Stačí nakreslit jednoduchý tvar dle druhu, který děti chtějí hrát, na tvrdší papír. Vystříhnout a nabarvit dle atlasu, pozorování či fantazie. Připevnit gumičku a hurá do hry. Vzory si můžete stáhnout [zde](#).

Nové druhy

2

Nejenom menší děti baví doplnit malování skutečných ptačích druhů o nové, vymyšlené. Děti milují barvy a rády vymyslí další mnohobarevné druhy ptáků. Podpořte je, ať ke svým novým druhům vymyslí název ptačího druhu a připojí i pár informací o jejich životě.

3

Ptačí křídla

Nechte dětem narůst křídla – stačí si na záda a ruce připevnit např. velký šátek. Nejlépe fungují velké a lehké látky připevněné za zápěstí a za krkem (například na tričku mezi lopatkami) pomocí provázků, gumiček, pevných kolíčků... Je skvělé nechat děti jen tak si poletovat a hrát v ptačí roli a obdivovat, jak si užívají volnost a let ve fantazii.

8. Deník krmítka

Hlídat pravidelnost krmení, vést deník krmítka a zaznamenávat události může být ideální např. pro děti s potřebou stability, předvídatelnosti a spolehlivosti. Všechny děti to ale lákat nebude.

Je užitečné si zaznamenávat, co se na krmítku děje: jaké druhy ptáků se tam vyskytují, jejich počty, preference jednotlivých krmiv, denní dobu, kdy přilétají, existuje-li mezi nimi nějaká hierarchie. Založte si na záznamy sešit či plakát, děti určitě vymyslí lákavý název i formu. Mladší mohou třeba kreslit a dělat čárky (počítat výskyt druhů), starší mohou dopisovat zajímavé příběhy, zkušenosti, překvapivá zjištění... Můžete také přidávat fotky, kresby, vlepovat nalezená pírka atd. Zkuste porovnat, zda jste se trefili se svými odhady, jaké druhy budou krmítko navštěvovat.

Ptačí okno

Pokud často pozorujete ptáky přes okno, můžete si vytvořit určovací pomůcku: postupně, jak budete s dětmi určovat jednotlivé druhy, si každý druh namalujte, vystřihněte a nalepte na kraj okna. Vznikne tak skvělý „tahák“ pro pozorování a určování.

Snažili jsme se ukázat, kolik různorodých činností může vzniknout v rámci jednoho projektu. Rozhodně nemusíte dělat vše, stačí si vybrat to, co vás a vaše děti láká. Také je dobré na nikoho netlačit – každý se nemusí zapojit do všeho. Některým dětem bude vyhovovat jedna činnost či fáze projektu, jiným zase jiná. Zkuste vnímat, jaké vrozené potřeby se u koho projevují. Také není třeba brát projekt přehnaně vážně. Hlavní je užít si společný čas venku i uvnitř s pocitem, že se každý zapojil dle svých přání, potřeb a možností.

Další ptačí hry a nápady najdete na:
ucimesevenku.cz/ptaci-v-hlavni-rolí

„Nechceme si s tebou hrát“

Často se stává, že děti nechtějí vstoupit do hry např. jednoho sourozence. Důvody mohou být samozřejmě různé, i tady nám ale může vnímavost k vrozeným potřebám pomoci. Navíc nás děti často berou jako vzory a pokud se budeme o porozumění potřebám ostatních snažit, mohou se v tom také postupně zdokonalovat.

Příklad: hrají si děti na víly a čaroděje a odmítají zapojit do hry sourozence, protože prý odmítá být kouzelnou bytostí? Možná ho fantazijní hry nelákají nebo se prostě neumí vstoupit do vymyšlené role. Nemohl by tedy dělat něco, v čem uplatní své praktické dovednosti a smysl pro realitu? Třeba shánět vílám jídlo, vyrábět pro ně šperky, pomoci postavit domeček?

I přes snahu se ale někdy nepodaří zapojit všechny do jedné hry a i to je v pořádku. Je důležité podpořit děti i v tom, že si někdy zvládnou hrát samy, netlačit na skupinu za každou cenu.